

Stop de ongezonde bijlesdrang

Haal de bezem door het bijlescircuit

Door: **Janny Groen**

De meeste onderwijsexperts zijn het met elkaar eens: bijlessen buiten het reguliere onderwijs vergroten de kansenongelijkheid. Leerlingen die er het minst behoefte aan hebben, krijgen die het meest. Omdat de ouders zich dat kunnen veroorloven.

Vaak worden leerlingen door welgestelde ouders naar een steeds hoger niveau opgezweept. Dat verhoogt de stress. Verder is de commerciële bijlesmarkt ook nog eens fraudegevoelig. Toch is er met bijlessen op zich niets mis, maar die moeten binnen de scholen zelf worden ingepast, vinden schooldirecteur Ronilla Snellen en onderwijssocioloog Iliass El Hadioui. Volgens hen is het huidige onderwijssysteem ouderwets en dringend aan revisie toe.

Ongezonde onderwijscompetitie

'Schaduwonderwijs', ook wel bijles-industrie genoemd, blijft explosief groeien. Ook weer in 2025. Steeds meer ouders zijn bereid flink te

betalen voor extra bijlessen, huiswerkbegeleiding of examentraining buiten de school om. Daar wordt ook al jaren met toenemende zorg op gereageerd. In haar in 2018 gepubliceerde boek 'De Bijlesgeneratie' signaleerde bijzonder hoogleraar Kansenongelijkheid in het Onderwijs Louise Elffers dat hele generaties leerlingen tegen wil en dank worden meegesleurd in een ongezonde onderwijscompetitie. De Onderwijsraad luidde 3 jaar later de noodklok over de groeiende kansenongelijkheid. Maar de trend zet door.

“

**Op school huiswerk
maken voordat ze
naar huis gaan**

Ronilla Snellen, algemeen directeur van de Portus Scholengroep, is zich terdege bewust van de kansenongelijkheid. 'In Rotterdam-Zuid weten we dat de verschillen groot zijn', zegt ze. 'Ouders van mijn leerlingen kunnen die bijlessen niet betalen. Kinderen van welgestelden hebben sowieso meer voordelen. Ze sporten, bezoeken musea, maken reizen. Ze hebben zoveel meer kansen dan mijn leerlingen. Vanuit die realiteit doen we wat het beste is voor onze leerlingen. Wij proberen op de scholen zelf zoveel mogelijk te regelen. Op één school krijgen leerlingen de mogelijkheid hun huiswerk te maken voordat ze om 5 uur naar huis gaan. Op andere scholen geven we extra lessen, die gefinancierd worden met bij elkaar gesprokkelde subsidies.'

Voor Nederland en wiskunde

Bij de Portus Scholengroep in Rotterdam en omgeving, zijn zes scholen aangesloten. Het onderwijsaanbod is breed, van atheneum tot vmbo. Vanuit de overheid krijgt Snellen voor haar hele scholencluster

€ 2 miljoen per jaar om achterstanden weg te werken. Haar scholen hebben niet allemaal dezelfde achterstandscore, zegt ze. Dus krijgen ze ook niet allemaal hetzelfde bedrag. Maar het nieuws dat de ‘Regeling onderwijskansen voortgezet onderwijs’ – die extra ondersteuning biedt aan bijna een half miljoen kwetsbare leerlingen – vanaf 2027 zou worden afgebouwd, sloeg bij alle schooldirecteuren in als een bom. Snellen: ‘De verslagenheid was groot. Hoe kan het dat niet begrepen wordt wat we allemaal met dat geld doen? Kennelijk wordt gedacht dat we er alleen exclusieve dingen van financieren, blokfluitles en zo. Maar het geld gaat vooral op aan Nederlandse les en wiskunde, bedoeld om achterstanden op het gebied van taal en rekenen weg te werken. We hebben ook een aparte voorziening opgezet voor thuiszitters, begeleid door twee mensen met een achtergrond in de jeugd-GGZ. Zij helpen jongeren weer terug de klas in. Verder doen we er van alles aan om het sociaaleconomisch klimaat op de scholen te verbeteren. Het geld van die regeling zit in de structurele begroting. Tien procent van de leraren wordt ervan betaald.’

Het afschaffen van de regeling sloeg in als een bom

Onzekerheid over financiën

Snellen vreesde dat ze een deel van de docenten zou moeten laten gaan als de bezuinigingen zouden worden doorgezet. Potus Scholengroep stuurde met andere scholen die, zoals Potus, zijn aangesloten bij de Vereniging voor Christelijk Voortgezet Onderwijs (CVO), een brandbrief naar de staatssecretaris van Onderwijs Mariëlle Paul. Onderwijsorganisaties zoals de Algemene Onderwijsbond (AOB), PO-Raad, VO-raad en de Sectorraad Praktijkonderwijs stapten op 23 april 2025 gezamenlijk uit het overleg met de staatssecretaris. Ze

noemden het besluit ‘een donderslag bij heldere hemel’ en ‘een klap in het gezicht van kwetsbare leerlingen’. De oppositiepartijen D66, CDA, ChristenUnie, SGP en JA21 smeedden een liberaal-christelijk monsterverbond tegen de bezuinigingen en dienden een motie in met het doel de bezuinigingen terug te draaien. Die werd op 3 juli met een ruime meerderheid van de Tweede Kamer aangenomen. De toekomst blijft echter onzeker, zolang er geen financiële dekking is.

Mee met initiatieven

Toch is Snellen enigszins opgelucht. Ze gaat ervan uit dat ze op korte termijn geen grote bezuinigingen op haar dak krijgt, maar ze is er meer dan ooit van overtuigd geraakt dat het hele onderwijssysteem aan revisie toe is. Ze zoekt aansluiting bij vernieuwende initiatieven. Zo is de scholengroep aangehaakt bij het Nationaal Programma Rotterdam Zuid van Marco Pastors, dat hij in 2012 in de steigers zette. Het programma is bedacht om grote achterstanden op het gebied van scholing, werkgelegenheid en huisvesting op te heffen. De eerste resultaten zijn hoopgevend. ‘De scholen op Zuid laten opmerkelijk goede cijfers zien. Voor het eerst krijgt meer dan de helft van de leerlingen een havo- of vwo-advies’, zegt Pastors half juli tegen de regionale publieke omroep Rijnmond. ‘Daar hadden we bij het begin van dit project alleen maar van kunnen dromen. Meer kinderen kiezen ook voor techniek in het voortgezet onderwijs en werkgevers geven baangaranties af. Er is veel commitment van werkgevers naar kinderen toe in Zuid. Vooral in de kwetsbaarste wijken is de stijging opvallend. Scholen profiteren van extra lestijd, schoolzorgteams en loopbaanbegeleiding. Tegelijkertijd worstelen ze met een hoog verloop. Als gezinnen het beter krijgen, verlaten ze vaak de wijk.’

Witte en zwarte zwanen

Onderwijssocioloog Iliass El Hadioui strijdt al jaren voor kansengelijkheid in het onderwijs. In zijn eerste boek uit 2011 pleit hij al voor een innovatief onderwijssysteem en in zijn laatste boek ‘Grip op de mini-samenleving’ werkt hij concreet uit hoe deze hervormingen eruit zouden kunnen zien op het macroniveau van het stelsel, het mesoniveau van de schoolcultuur en het microniveau van de klas. El Hadioui, als onderwijssocioloog verbonden aan de Erasmus Universiteit, stelt dat het onderwijsstelsel zijn langste tijd heeft gehad. De kern van het probleem is dat op de meeste scholen het studiesucces van leerlingen sterk samenhangt met de buitenschoolse kenmerken van de leerlingen – hij typeert deze groep scholen als ‘witte zwanen’-, terwijl een kleine groep scholen ons positief verrast doordat het hoge studiesucces verklaard kan worden door de sterke professionele cultuur op die scholen. Op deze zogenaamde ‘zwarte zwanen scholen’ bepaalt de kapitaalarme achtergrond van de leerlingen dus niet het studiesucces. De diepere reflectievraag die El Hadioui dan stelt is: doet deze 10 procent van de scholen het nu goed dankzij of ondanks ons systeem?

Onderwijs geen brug meer

Volgens el Hadioui heeft het Nederlands onderwijsstelsel zijn langste tijd gehad. Het is ouderwets, niet op de toekomst gericht. Het overbrugt noch de economische, noch de culturele kloof in de samenleving. El Hadioui: ‘Degenen die het minste behoefte hebben aan bijles, krijgen die het meest. In 10 tot 15 jaar is die industrietak exceptioneel gegroeid. Dat is niet gezond. Er wordt zoveel geld uitgegeven buiten de school. Dat zou veel beter in het reguliere onderwijs kunnen worden gestort.’

De groei van de bijlesindustrie is een symptoom van een dieper gelegen behoefte bij vooral kapitaalkrachtige ouders te compenseren voor een systeem dat in hun perceptie steeds minder in staat is hen te leveren wat zij voor hun kinderen

willen: het garanderen van een 'hoge' maatschappelijke positie via onderwijssucces. 'Het publieke debat gaat over zakkende prestaties en dat die moeten worden weggewerkt. Wat er op de scholen zelf gebeurt, moet veel meer aandacht krijgen.'

“
Wat er op de scholen gebeurt, moet veel meer aandacht krijgen.

Nieuwe categorie scholen

'We doen veel onderzoek op scholen. We zien bijvoorbeeld steeds meer dat leerlingen uit relatief kapitaalkrachtige milieus het in de loop van de tijd minder goed doen. Soms ligt dat aan de kwaliteit van de lessen, of aan de uitval van docenten. We signaleren dus een groei in een derde categorie scholen naast de witte en zwarte zwanen, en dat is de omgeving die ons in negatieve zin verrast met een lager studiesucces dan op grond van de achtergrondkenmerken van de leerlingen verwacht zou mogen worden. Vooral op grotere VO-scholen in middelgrote steden in middenklasse wijken. Kapitaalkrachtige ouders van leerlingen, die er zeg maar in klas 3 of 4 van de havo achter komen dat hun kinderen onder de maat presteren, grijpen automatisch naar de bijles. Ze willen hun kinderen richting vwo en later de universiteit duwen.' El Hadioui noemt dat 'garantiegedrag'. De ouders willen de zekerheid dat hun kinderen zo hoog mogelijk worden opgeleid. En als de school te weinig biedt, dan moet dat buiten de school worden gecompenseerd. 'Je ziet dat in een steeds vroeger stadium. Vanwege de doorstroom-

toets, de vroege selectie, worden kinderen in groep 7 al gedwongen naar bijles te gaan. En in de onderbouw nog een keer. Voor veel ouders mag dat ook wel wat kosten.'

Opkomst bijlesmiljonairs

De bijlesdrang is zo groot dat het niet kan verbazen dat ouders en scholen soms ten prooi vallen aan fraudeurs. Het journalistieke platform Follow the Money (FTM), dat geldsporen in het onderwijs onderzoekt, zette in april 2025 al vraagtekens bij het handelen van 'bijles miljonair' Ogüz Dulkadir. De oprichter van de Weekend Academie, een stichting voor kansarme kinderen, zou een commerciële constructie hebben opgezet waarmee hij miljoenen verdiende. Hij leverde onderwijsprogramma's die de stichting met overheidssubsidies, fondsen en particuliere giften had ontwikkeld. Scholen dachten samen te werken met een liefdadigheidsinstelling zonder winstoogmerk, maar ontvingen voor de huiswerkbegeleiding, naschoolse activiteiten en trainingen facturen van bv's waarvan Dulkadir de enige aandeelhouder is.

In juli ontmaskerde FTM weer een bijlesweldoener, Darine el Houfi. Die begon met de plaatsing van een simpele advertentie op Marktplaats, waarbij bijles voor een tientje werd aangeboden. In 2018 richtte El Houfi Leren voor de Toekomst, een stichting zonder winstoogmerk, op. Zijn initiatief, dat werd omschreven als 'het middel tegen kansengelijkheid, een baken van idealisme voor kinderen uit minderbedeelde gezinnen', kreeg veel aandacht van de media. Maar terwijl hij publiekelijk het profiel kreeg van een filantroop, stuurde hij via zijn bv forse rekeningen naar scholen. Personeel en lesmateriaal van de stichting werden ingezet voor commerciële doeleinden. Twee jaar geleden verkocht El-Houfi zijn bv voor miljoenen, blijkt volgens FTM uit documenten die het platform heeft ingezien.

De groeiende bijlesindustrie heeft ook nog eens een nadelig effect op het lerarentekort. Sommige docenten stappen over van school naar de (beter betaalde) commerciële bijlessector. Of ze vragen minder uren aan op school om als bijlesdocent te kunnen bijklussen. Snellen: 'Gelukkig hebben wij geen leraren met een dergelijke mentaliteit. Die van ons maken overuren. Ze laten zich ook niet betalen voor bijlessen die ze op school geven. De meeste leraren zijn de helden van de samenleving.'

“
Een lager
studiesucces dan
op grond van
achtergrond verwacht
kan worden.

Nieuwe realiteit

Die hele bijlesindustrie is eigenlijk een ouderwets fenomeen, zegt El Hadioui. 'Je ziet dit mechanisme in alle welvaartssamenlevingen: de elite grijpt onderwijs aan om hun kinderen economisch succes te laten boeken. Liefst meer dan de vorige generaties. In onze samenleving word je beoordeeld op je diploma, veel minder op wat je ook echt kan. Ouders kijken naar het onderwijs met de bril van hun eigen ervaringen. Zelf havo of vwo gedaan, dan willen ze dat minstens ook voor hun kinderen. Maar er is een nieuwe realiteit. Een promovendus aan de Erasmus Universiteit verdient minder dan een loodgieter. Ik denk dat de economie ons foutieve denken deels zal corrigeren. Economisch is er geen normatief, maar een functioneel paradigma.'

Er zal, voorspelt hij, uiteindelijk ook in het onderwijs meer gelet worden op wat nuttig is, wat de samenleving en economie dient. 'De terechte herwaardering van het beroepsonderwijs, die hervorming zie je al een beetje. In sommige sectoren wordt minder gekeken naar het onderscheid hoog- of laagopgeleid, maar naar wat nodig is. Het kan niet anders dan dat ouders hier op den duur ook op reageren en hun kinderen niet meer automatisch opzweepen naar hoger onderwijs. Dan worden gesprekken op verjaardagsfeestjes wellicht ook anders. Dan hoef je ze niet meer te mijden, omdat je het vervelend vindt te moeten vertellen dat je kinderen op het vmbo of mbo zitten. Dan kan je het hebben over vakmanschap. Let wel, ook banen voor hoogopgeleiden zullen in de toekomst steeds meer verdwijnen. Denk aan de ontwikkeling van AI. Dat gezegd hebbende, we moeten minder focussen op het calculerende handelen van ouders en de bijlesmarkt, maar op het versterken van de onderwijskwaliteit op de gemiddelde school. Hij wil niet zeggen dat bijlessen niet meer nodig zullen zijn. Zeker wel, maar ze moeten op scholen zelf vorm gegeven worden.

Iliass El Hadioui

Ronilla Snellen